

Jana Moricová

Boże macierzyństwo Maryi według Jana Chryzostoma Korca

Salvatoris Mater 2/1, 126-131

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Istotną cechą mariologii kardynała Jana Chryzostoma Korca (ur. 1924) jest jej ukierunkowanie pastoralne. Chodzi w niej bowiem nie tyle o rozwój myśli teologicznej, o szukanie nowych sposobów wyrażenia prawd wiary, co raczej o przekazanie prawowiernej nauki Ludowi Bożemu, o udostępnienie posoborowego nauczania Magisterium Kościoła ogółowi wiernych¹. Takie podejście do mariologii i teologii w ogóle wynikało z ówczesnego kontekstu historyczno-społecznego².

Myśl mariologiczna biskupa Korca kształtowała się przede wszystkim w latach 1971-1989, czyli w okresie, gdy nie mógł publicznie wykonywać działalności duszpasterskiej. Spośród dzieł podejmujących tematykę maryjną na szczególną uwagę zasługują dwie pozycje zatytułowane *Ježišova Matka* (Matka Jezusa)³ oraz *O Úcte k Panne Márii* (O czci Maryi Panny)⁴.

Jak w nich biskup Korec naświetla tajemnicę Bożego macierzyństwa Maryi? W jaki sposób wyjaśnia wiernym prawdę, że Maryja została od wieków przeznaczona na Matkę Boga?

Jana Moricová

Boże macierzyństwo Maryi według Jana Chryzostoma Korca

SALVATORIS MATER
2(2000) nr 1, 126-131

Autor pokazuje tajemnicę Maryi w dwóch perspektywach: historio-ludzkiej (*historicko-ludskej*) i historiozbawczej. Perspektywa historio-ludzka uwzględnia i akcentuje kontekst historyczno-społeczno-polityczny, w którym osadzone było

życie Maryi, prostej i skromnej niewiasty izraelskiej, głęboko przenikniętej sposobem myślenia i duchem Starego Testamentu⁵. Pomimo nad-

¹ W tym kontekście należy zaznaczyć, że pierwsze tłumaczenie soborowych dokumentów na język słowacki ukazało się w Rzymie pod koniec lat sześćdziesiątych. Na Słowacji opublikowano je po raz pierwszy w 1993 roku (!).

² W czasie prześladowania Kościoła na Słowacji, gdy prawie niemożliwe było wydawanie literatury religijnej, szczególne znaczenie miały dzieła autorstwa biskupa Korca tworzące tzw. Bibliotekę wiary. Ich pierwszorzędnym celem było umocnienie wiary i pogłębienie wiedzy religijnej wiernych, znajdujących się pod presją tzw. ateizmu naukowego, lansowanego przez władze komunistyczne. Ponieważ książki te nie mogły być wówczas rozpowszechniane i wydawane publicznie, powielano je na maszynie lub wydawano za granicą.

³ Książka została wydana prawdopodobnie w Kanadzie, w wydawnictwie określającym się jako „Slovenská duchovná služba” w 1988 roku. Nazwiska autora ani miejsca wydania nie podano.

⁴ Pierwsze drukowane wydanie książki ukazało się w Bratysławie w 1995 roku.

⁵ Por. R. S. *Ježišova Matka* (*K Mariánskemu roku 1987-88*), bmv 1988, 14.

zwyczajnego działania Boga w życiu Maryi, nie zagubiła Ona niczego ze swojego człowieczeństwa⁶.

Istotę macierzyństwa Maryi biskup Korec określa przy pomocy kategorii „służby” i „posłannictwa”. Jej macierzyństwo, podobnie jak macierzyństwo każdej kobiety, było służbą, jednak realizowaną nie tylko w samym akcie (*úkone*) służby, w służbie *de facto*, ale rozwiniętą przez rozumienie jej jako świętego prawa i świętego posłannictwa⁷. Zdaniem biskupa Korca nienaruszalnym posłannictwem i przywilejem kobiety jest upodobnić się do Boga przez wierność i uległość (*oddanost'*)⁸. Posłannictwo to wyraża się przez służbę, której „na imię macierzyństwo, cielesne lub duchowe”⁹. Maryja odnowiła więc i wcieliła w życie ideał kobiety-matki nadając służbie macierzyńskiej najwyższy z możliwych sensów¹⁰.

Życie Maryi z perspektywy historiozbowczej jawi się jako *namacalne i widzialne znamię historyczne czegoś ponaddziejowego*¹¹. Włączona była bowiem do Bożego planu zbawienia świata. Rolę Maryi w ekonomii zbawienia biskup Korec naświetla przy pomocy tekstów biblijnych oraz odwołując się do tradycji i liturgii. Jego zdaniem Łukaszowy przekaz o zwiastowaniu opowiada o największej tajemnicy historii zbawienia, a tym samym o największym misterium duchowych dziejów ludzkości¹². Wydarzenie to rozegrało się w największym ukryciu - w nazaretańskim domu Dziewicy, której było na imię Maryja. Chociaż została Ona od wieków przeznaczona na Matkę Syna Bożego i mocą Jego przewidzianych zasług została zachowana od wszelkiej zmyy grzechu pierworodnego¹³, to jednak sama osobiście niekoniecznie musiała poznać Boży plan dotyczący

⁶ Biskup Korec bardzo mocno akcentuje prawdziwe i pełne człowieczeństwo Maryi stanowiące podstawę Jej bliskości dla ludzi wszystkich czasów. Jego zdaniem szczególnie dziś konieczne jest zwrócenie uwagi na „rysy człowiecze Maryi”, na odkrycie Jej oblicza ludzkiego. Biskup przy tym zaznacza, że Ewangelia przedstawia Ją w sposób bardziej ludzki, niż czynią to niektóre pozycje teologiczne i duchowe. Zob. J. KOREC, *O úcte k Panne Márii*, Bratislava 1995, 10.

⁷ R. S. *Ježišova Matka...*, 44.

⁸ Autor przywołuje tu Izajaszowy tekst o Bożej miłości i wierności wobec Izraela (Iz 49, 15), stwierdzając, że Bóg jest w swojej opiekuńczości jak matka.

⁹ R. S. *Ježišova Matka...*, 45.

¹⁰ Por. TAMŻE, 44.

¹¹ TAMŻE, 15.

¹² Por. TAMŻE, 35.

¹³ Prawdę o Niepokalanym Poczęciu Maryi biskup Korec ujmuje najczęściej w formie negatywnej, jako wolność od grzechu pierworodnego. Podkreśla przy tym, że Maryja została odkupiona jako pierwsza spośród ludzi, co więcej była *sublimiore modo redempta*. Szczególne wybranie Maryi, odkupienie Jej w sposób uprzedzający, wynika z miłości Boga do człowieka i ściśle łączy się z tajemnicą Bożego macierzyństwa. Szerzej o Niepokalanym Poczęciu zob. TAMŻE, 100-110.

Jej życia. Jednak, gdy nadeszła „pełnia czasu”, miała zostać nie tylko nieświadomym narzędziem w ręku Bożym, ale powinna wiedzieć, czego Bóg od Niej żąda i w wierze oraz uległości świadomie udzielić odpowiedzi. Nie tylko biernie i fizycznie miała zostać Matką Syna Bożego, lecz także w wierze i w pełnym oddaniu Synowi i Jego zbawczemu posłannictwu¹⁴. Dlatego przeżyła zwiastowanie jako ingerencję Bożą, jako apel, na który odpowiedziała z całą swoją świadomością. W chwili zwiastowania cała ludzkość, cały lud Starego Testamentu osiągnął szczyt - wszystko zostało zrekapitulowane (*zhrnuté*) i wypełnione w Dziewicy z Nazaretu¹⁵.

Istotę Bożego macierzyństwa słowacki Kardynał ujmuje następująco: *Maryja jest Matką Bożą, gdyż z Niej narodził się człowiek Jezus, który był Synem Bożym, człowiekiem i Bogiem w jedności drugiej Osoby Trójcy. Ponieważ każda matka jest matką osoby, również Maryja została Matką Osoby Boskiej. [...] Ponieważ dwie natury były połączone w jedynej osobie Syna Bożego, Maryja była Matką Syna Bożego*¹⁶.

Doniosłość prawdy o Bożym macierzyństwie biskup Korec wyjaśnia przy pomocy źródeł patrystycznych. Odwołuje się m.in. do św. Ignacego Antiocheńskiego, który w „Liście do Efezjan” macierzyństwo Maryi zaliczył do najważniejszych tajemnic wiary chrześcijańskiej¹⁷.

Opisując rozwój kultu maryjnego w V wieku, biskup Korec poświęca szczególną uwagę Soborowi Efezkiemu. Pisze, że w 428 roku Nestoriusz wystąpił przeciwko określaniu Maryi jako „Bożej Rodzicielki” i zaatakował w ten sposób tytuł, *który był już wówczas w Kościele powszechnie przyjęty*¹⁸. Autor podaje, że wywołało to natychmiastową reakcję największych ówczesnych teologów i na Soborze Efezskim na zawsze potępiono naukę Nestoriusza¹⁹.

¹⁴ Por. TAMŻE, 37. Postawę Maryi w podobny sposób ujmuje *Konstytucja dogmatyczna o Kościele: Słusznie tedy sądzą święci Ojcowie, że Maryja nie została czysto biernie przez Boga użyta, lecz że z wolną wiarą i posłuszeństwem czynnie współpracowała w dziele zbawienia ludzkiego* (nr 56).

¹⁵ R. S. *Ježišova Matka...*, 43.

¹⁶ TAMŻE, 155.

¹⁷ Zob. J. KOREC, *O úcte...*, 53.

¹⁸ TAMŻE, 58.

¹⁹ W dziełach kardynała Korca nie ma rozróżnienia pomiędzy „nauczaniem nestoriańskim” a „nauczaniem Nestoriusza”. Współczesne badania nad teologią biskupa Konstantynopola uzasadniają jednak to rozróżnienie. Por. S.C. NAPIÓRKOWSKI, *Jubileuszowe oceny Soboru Efezkiego: Pius XI (1931 r.) - Jan Paweł II (1981 r.)*, w: *Maryja w tajemnicy Chrystusa*, red. S.C. NAPIÓRKOWSKI OFMConv, S. LONGOSZ, Niepokalanów 1997, 103.

Kolejne zagadnienie, które biskup Korec porusza w związku z Bożym macierzyństwem Maryi, ma wymiar antropologiczno-charytologiczny. Autor zastanawia się, w jaki sposób może człowiek - istota, która wszystko otrzymała od Boga i która jest przez Niego podtrzymywana w istnieniu - darować coś swojemu Bogu. W odpowiedzi na tak postawione pytanie słowacki Biskup wyjaśnia, że umożliwia to łaska Boża. Tylko dzięki niej osoba ludzka potrafi odpowiedzieć na miłość ze strony Boga swoją miłością²⁰. Ponieważ Maryja była pełna łaski²¹, zdaniem Autora, posiadała tę zdolność w niezmiernie głębokiej postaci, była więc pełna miłości.

Biskup Korec nie zawęża pojęcia Bożego macierzyństwa Maryi do samego momentu poczęcia i zrodzenia, ale rozciąga je na całe życie Matki i Syna, zwracając przy tym szczególną uwagę na wychowawczą rolę Maryi. Z zachwytem i zadziwieniem mówi o tym, że Bóg powierzył wychowanie swojego Syna człowiekowi - Maryi. Powierzenie to osiągnęło stopień przekraczający ludzkie rozumienie - Bóg powołał Maryję do tego, by na Jego Synu *jakby wycisnęła swoją postać*²². Po Niej nie tylko odziedziczył rysy twarzy, *przyjął z Niej ciało*, ale Ona formowała Jego ducha i serce. Jezus był Synem Maryi nie tylko w sensie fizycznym, cielesnym, ale także duchowym. Ona była Jego Wychowawczynią, Jej *był On poddany*²³. Jezus Chrystus, który był całym swoim jestestwem Synem Bożym, był również w pełni Synem Maryi. Biskup Korec mówi, że synostwo Boże Chrystusa wyrażało się w Jego ziemskim życiu na sposób ludzki²⁴. Dlatego więc, zawsze i wszędzie, aż do końca czasów, obecność Jezusa jako Zmartwychwstałego Pana będzie obecnością Syna Maryi, noszącego w sobie znaki tego synostwa.

Pod krzyżem Chrystusowym macierzyństwo Maryi przyjęło nową postać. Tak jak na początku Maryja jawi się jako Matka Mesjasza żyjącego w ukryciu, później jako Matka Mesjasza działającego publicznie, tak w „Jego godzinie”, w godzinie najwyższej miłości Syna, została Matką całego Chrystusa - Głowy Ciała Mistycznego i jego członków²⁵.

²⁰ Por. R. S. *Ježišova Matka...*, 91-92.

²¹ Biskup Korec obszernie omawia kwestię, że Matka Boża była *gratia plena*. Z jednej strony akcentuje świętość Maryi, Jej uprzednie odkupienie ze względu na zasługi Syna, z drugiej zaś podkreśla solidarność Matki Zbawiciela z cierpiącymi grzesznikami. Twierdzi, że Maryja była *naszą siostrą w cierpieniu, ale nie w grzechu*. Zob. TAMZE, 53-62, 108.

²² TAMZE, 92.

²³ Cel wychowania został naznaczony już w chwili zwiastowania - Maryja usłyszała, że Jej Syn *będzie nazwany Synem Najwyższego*, że Pan *da Mu tron Jego praojca Dawida* (Łk 1, 32), że przyniesie obiecane zbawienie Izraela. *Ale jak równocześnie niejasne musiały wydawać się dla Niej drogi i środki prowadzące do tego celu*. TAMZE, 94.

²⁴ TAMZE, 93.

²⁵ Por. TAMZE, 181.

*Duchowe macierzyństwo Maryi Panny posiada swoje źródło w Chrystusie, a równocześnie jest ukierunkowane na Chrystusa*²⁶. Nie przedstawia ono nowego przywileju Bożej Rodzicielki, jest tylko wypełnieniem Jej posłannictwa²⁷. Biskup Korec podkreśla, że Maryja została *Matką wspólnoty chrześcijańskiej*²⁸, w której troszczyła się szczególnie o jedność Kościoła²⁹.

Boże macierzyństwo Maryi stanowi podstawę Jej kultu. *Bez Maryi nie można prawdziwie zrozumieć historycznej i konkretnej rzeczywistości Objawienia. [...] Słowo, które stało się człowiekiem, prawdziwym człowiekiem, Słowo, które nie jest żadną ideą, lecz żywym Jezusem Chrystusem - ma swoją Matkę. Bez Maryi nie mielibyśmy Jezusa Chrystusa. Jezus nie istniał i nie istnieje bez Matki*³⁰. Kult maryjny znacząco różni się od kultu świętych, ponieważ Maryja jako Matka Odkupiciela została włączona w Boży plan zbawienia. W kulcie maryjnym szczególne znaczenie posiada jego aspekt chrystologiczny, pneumatologiczny i eklezjologiczny³¹.

Jakie znaczenie posiada prawda o Bożym macierzyństwie Maryi w dzisiejszych czasach? Biskup Korec odpowiada, że każda prawda wiary jest apelem, którym Bóg zwraca się do człowieka³². Przez „macierzyńską służbę” Maryi Jezus stał się „naszym Bratem”³³. Zdaniem biskupa Korca relacja pomiędzy Matką i Synem jest opatrnościowa i otwiera człowiekowi drogę do Chrystusa - Maryja stanowi dla wierzącego przykład do naśladowania oraz wstawia się za nim³⁴. Przedstawia Ona wzór wiary oraz wzór życia płynącego z wiary³⁵.

²⁶ TAMŻE, 173.

²⁷ Należy zaznaczyć, że biskup Korec macierzyństwo fizyczne rozumie jako przywilej Maryi, natomiast macierzyństwo duchowe, czyli nadprzyrodzone, ujmuje wyłącznie w kategoriach posłannictwa. Zob. TENŻE, *O úcte...*, 74.

²⁸ W związku z duchowym macierzyństwem Maryi i jednością Kościoła biskup Korec używa również tytułów: „Matka Kościoła”, „Matka wszystkich wiernych”, „Matka odkupionych”, „Matka jedności chrześcijan”. Por. TAMŻE, 7; R. S. *Ježišova Matka...*, 188-192.

²⁹ Tezę o szczególnej roli Maryi w podtrzymywaniu i wspieraniu jedności Kościoła i to nie tylko Kościoła pierwotnego, lecz również Kościoła na przestrzeni dziejów, biskup Korec tłumaczy miłością i oddaniem Matki dla sprawy Syna. Twierdzi, że *w sposób niemalże widzialny jednoczyła wszystkich wokół siebie w oddaniu Jezusowi*. Sama będąc ukierunkowana na Zmartwychwstałego Pana, kochała w Nim wszystkich Jego braci i siostry, zachęcając ich do podobnego postępowania. TAMŻE, 191.

³⁰ J. KOREC, *O úcte...*, 9.; zob. także, TAMŻE, 63.

³¹ Zob. MC 25-28.

³² J. KOREC, *O úcte...*, 66.

³³ TAMŻE, 8.

³⁴ TAMŻE.

³⁵ TAMŻE, 10.

Podsumowując można stwierdzić, że biskup Korec przedstawia prawdę o Bożym macierzyństwie Maryi w kontekście chrystologicznym i eklezjologicznym³⁶. Nie zawęża przy tym pojęcia macierzyństwa Bożego tylko do samego faktu poczęcia i zrodzenia Jezusa, ale rozciąga je na całe życie Matki i Syna. Charakterystycznym elementem nauczania biskupa Korca jest ujmowanie Bożego macierzyństwa Maryi w kategoriach „służby” i „posłannictwa”, z położeniem akcentu na wymiar osobowy Bogarodzicy.

Dr Jana Moricová

Jilemnického 2/3
036 01 Martin
Slovakia

La Maternità divina di Maria secondo Jan Chryzostom Korec

(Riassunto)

La mariologia del cardinale J. Korec ha una direzione pastorale. Egli definisce la sostanza della maternità di Maria con le categorie di „servitù” e „missione”. Maria sarebbe diventata Madre del Figlio di Dio non solo fisicamente e in modo passivo, ma anche in fede e piena dedizione al Figlio ed alla sua missione salvifica.

J. Korec il concetto della maternità divina non lo limita al solo momento della concezione e della natività, ma lo estende su tutta la vita della Madre e del Figlio, ponendo una particolare attenzione sul ruolo educativo di Maria. La presenza di Gesù come Signore Risuscitato dai morti sarà sempre e da ogni parte una presenza del Figlio di Maria, portante in se dei segni di tale figliolanza.

La maternità divina di Maria costituisce il principio del suo culto, in questo culto l'aspetto cristologico, pneumatologico ed ecclesiologico assume una particolare importanza.

³⁶ W mariologii kardynała Korca zdaje się przeważać typ chrystotypiczny.